



سلوک معرفتی آیت‌الله واعظ‌زاده به روایت خود ایشان

## غیبت یک شخصیت؛ حضور یک میراث

بازخوانی مصاحبه‌ای از آیت‌الله محمد واعظ‌زاده خراسانی درباره تجربه ایشان  
از سه حوزه علمیه نجف، قم و مشهد



۵۰

تهیه و تنظیم: حمید حبیبی

«مجله حوزه» در سال‌های ۱۳۶۹ و ۱۳۷۰ در ۴ شماره متوالی (۴۱ تا ۴۶)، مصاحبه مفصلی با آیت‌الله محمد واعظ‌زاده خراسانی انجام داد که بازخوانی فرازهایی از آن، بعد از ۳۳ سال، خالی از لطف نیست. از خلال این گفت‌وگوها که آیت‌الله واعظ‌زاده به شرح مفصل زندگینامه خود می‌پردازد، می‌توان به فرهنگ حوزه در آن دوره و مقایسه شیوه علمی و مراودات حوزوی در سه حوزه علمیه نجف، قم و مشهد رسید. روایت دقیق ایشان از عالمان آن دوره و نوع تعامل و مواجهه‌شان با وقایع سیاسی-اجتماعی، برای پژوهشگران فرهنگ و عالمان علوم اجتماعی و حتی تحلیلگران تاریخ حوزه علمیه، نکات درخور تأمل بسیاری دارد. ذکر خاطرات ایشان از آیت‌الله بروجردی و همکاری علمی با او، از فرازهای خواندنی این مصاحبه است.

حاج شیخ مهدی واعظ خراسانی فرزند حاج ملا احمد واعظ خراسانی فرزند حاج محمدحسین واعظ مشهدی فرزند محمدحسن مدرس از واعظ مشهور بودند. آن مرحوم هفتاد سال تمام به وعظ و ارشاد مردم مسلمان و مؤمن این دیار اشتغال داشتند. وی در منبر، کهنه‌کار و دارای سبک و روشی خاص بود. روش وی در منبر چنین بود که پس از ذکر آیات و روایات برای روشن شدن مطلب و هر چه بهتر فهمیدن مردم، داستان نقل می‌کرد و وارد مباحث علمی می‌شد. ساده و روان سخن می‌گفتند. شمرده‌شمرده مطلب را ادا می‌کرد. پیوسته و مسلسل‌وار سخن نمی‌گفت. ایشان دارای حافظه قوی بود، از این روی محفوظات ایشان زیاد بود. آخوند خراسانی رحمه‌الله از پدرم بسیار تجلیل می‌کرده

◀ لطفاً شرح کوتاهی از زندگی تحصیلی و علمی خود بیان دارید.

دوران کودکی مشهد بودم. برای تحصیل به حوزه علمیه نجف رفتم. بعد از بازگشت از نجف، در حوزه علمیه مشهد مشغول به تحصیل شدم، سپس در حوزه علمیه قم تحصیل را ادامه دادم و دوباره به مشهد مقدس بازگشتم. بنده در سال ۱۳۰۴ برابر ۲۳ ذی‌قعدة ۱۳۴۳ قمری در مشهد مقدس در یک خانواده مذهبی و روحانی دیده به جهان گشودم. پس از گذراندن دوره مکتبخانه و مدرسه، عازم تحصیل در حوزه علمیه مشهد شدم که ناگهان اوضاع دگرگون شد. در اینجا مفید می‌دانم شمه‌ای از زندگی علمی و تبلیغی پدر بزرگوارم مرحوم شیخ مهدی واعظ خراسانی را بیان کنم: پدرم مرحوم